

Verslag werkbezoek productiebedrijf Vitens

Aan : Leden van de Provinciale Staten van de Provincie Utrecht
Van : Lieke van der Sanden
Betreft : Verslag werkbezoek Provinciale Staten aan productiebedrijf Vitens in Soestduinen
Datum : 12 juni 2024
Kenmerk : 2024/V02 AMT-UT/LvdS

Hartelijk dank voor uw bezoek aan drinkwaterbedrijf Vitens op 12 juni 2024. Tijdens uw bezoek aan ons productiebedrijf in Soestduinen heeft u het productiebedrijf (zuivering van drinkwater) bezocht onder leiding van Gerrit Kuttschreutter en Harry Leijnsen en het omliggende waterwingebied bezocht met de ecologen Ryan Bonestroo en Saskia Vleeming. Tevens heeft Nancy Mosterman een uitleg gegeven over Vitens, de drinkwaterstrategie en de kansen en uitdagingen voor het leveren van drinkwater 'Voor nu en later'.

Hierna volgt een samenvatting van de gestelde vragen en antwoorden:

U zegt dat verontreinigingen de grondwaterkwaliteit bedreigen. Waar komen deze verontreinigingen vandaan?

Er zijn zeer veel verschillende type verontreiniging en. Bijvoorbeeld vervuilingen van oude vuilnisbelten, industrieën, of PFAS-vervuiling. Deze vervuilingen zijn wijdverspreid aanwezig en kunnen overal vandaan komen.

De Provincie Utrecht en Vitens hebben gezamenlijk alle potentiële historische bronnen onderzocht. Deze oude bronnen houden we goed in de gaten door regelmatig een monster te nemen van het grondwater.

Komen we PFAS over 1000 jaar overal tegen?

Dat weten we op het moment niet. Vitens ziet dat er veel vervuilde stoffen in de grond zitten. Deze monitoren we continu.

Worden er acties ondernomen om het gebruik van drinkwater door bedrijven die veel grondwater gebruiken te beperken?

Vitens gebruikt het toetsingskader voor zakelijke klanten om te toetsen of drinkwater noodzakelijk is voor het productieproces van bedrijven. Dat betekent dat we kijken of drinkwaterkwaliteit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering, of dat een lagere kwaliteit ook mogelijk is. Tevens zijn we met bedrijven in gesprek over het besparen van water in hun productieprocessen. Dit zijn de bedrijven die water van drinkwaterkwaliteit via Vitens krijgen. Maar in sommige gevallen verleent de provincie of het waterschap de vergunning voor het onttrekken van grondwater voor een bedrijf. In dat geval is desbetreffende overheid aan zet om het gesprek aan te gaan met die bedrijven over drinkwaterbesparing.

Vroeger was er veel aandacht voor water besparen. Maar ik zie nu dat jongeren veel water verbruiken (lang douchen, veel water gebruiken tijdens het afwassen). Wat doen jullie hieraan?

Vitens heeft diverse waterbesparingprogramma's om waterbesparing te stimuleren. Daarin trekken we samen op met de nationale, regionale en lokale overheid. De afspraak is dat er per persoon 20% minder drinkwater gebruikt moet worden. We zien tegelijkertijd wel dat het een langzaam proces is om het verbruik per persoon te verminderen.

Als jullie water besparen, dan hebben jullie minder geld om te investeren in nieuwe projecten?

Waterbesparing zal vooralsnog alleen de toename wat kunnen dempen. Zo lang Nederland sociaal-economisch groeit en de uitstoot van broeikasgassen wereldwijd blijft stijgen, is de verwachting dat de vraag naar drinkwater blijft stijgen. Overigens is het dempen al wenselijk zodat er iets

Verslag werkbezoek productiebedrijf Vitens

meer tijd is voor het operationaliseren van de bronnen en de investeringsbehoefte (beperkt) gedempt wordt. Maar, investeren in meer drinkwater is nog steeds nodig.

De drinkwaterprijs is wettelijk vastgelegd. De prijs bestaat uit een tarief voor het winnen van water, beheren van de bronnen, het transport en bedrijfsvoering. Maar daarnaast heeft Vitens financiële middelen nodig om in nieuwe projecten te kunnen investeren. Hierover zijn we in gesprek met het ministerie.

Aanvulling van Gedeputeerde Has Bakker: ik ben gecharmeerd van het systeem om een basishoeveelheid drinkwater te leveren voor dagelijks gebruik. Dit voor een lage prijs omdat drinkwater een basisbehoefte is en daarnaast een hoger tarief voor het gebruiken van extra water (zoals het vullen van een zwembad).

Is er een verschil tussen zakelijke drinkwaterprijs en drinkwaterprijs voor huishoudens?

Vitens hanteert een tarievenregeling voor zakelijke klanten. Grootverbruikers (>100.000 m³ per jaar) waarbij het verbruik op basis van het toetsingskader drinkwatertarieven ILT geïnclassificeerd wordt als 'ander water' betalen een toeslag van € 0,04 per m³. Deze toeslag wordt geheven omdat Vitens voor het leveren van 'ander water' vennootschapsbelasting is verschuldigd. De tarieven zijn gepubliceerd op de website van Vitens.

Wat zijn strategische harten?

Strategische harten zijn locaties waar Vitens verwacht in de toekomst drinkwater vandaan te halen omdat dit locaties zijn waar grote hoeveelheden drinkwater op lange termijn beschikbaar is. Met de strategie 'Elke Druppel Duurzaam' streven we naar locaties waar we een positief effect op mens en milieu hebben.

Waar infiltreert Vitens en kunnen jullie meer water infiltreeren?

In de adaptieve langetermijnstrategie heeft Vitens specifieke gebieden onderzocht waar water geïnfiltreerd kan worden. Dit kan niet overal op grote schaal. Onlangs heeft een dijkgraaf van een waterschap benoemd dat ze niet meer water in de grond kunnen infiltreeren omdat de grond verzadigd is en ruimte moet houden voor de volgende regenbui. Ook hier moeten we rekening mee houden.

Wordt er in de provincie Utrecht gekeken waar water geïnfiltreerd kan worden of kan worden vastgehouden?

In het project WAAG werkt Vitens met PWN en Waternet aan een duurzame en toekomstbestendige drinkwatervoorziening. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het concept infiltreeren. De gebiedspartners van de Heuvelrug werken via de Blauwe Agenda daarom samen aan een robuust en toekomstbestendig watersysteem waarin alle waterfuncties een duurzame plek vinden. Ook hier speelt infiltratie een rol. Infiltreeren van water kan niet zomaar, er moet goed afgewogen worden wat voor effect dit heeft op het hele watersysteem (zowel de kwantiteit als kwaliteit). Bij het Ketelmeer kijken we of we water kunnen vasthouden in de spaarbekkens. De Biesbosch houdt bijvoorbeeld 50 miljoen m³ vast. Dit vraagt om een reservering van ruimte.

Meer informatie WAAG: www.vitens.nl/Over-water/Projecten/Waag.

Meer informatie Blauwe Agenda: www.blauweagenda.nl.

Is Vitens betrokken bij de Kader Richtlijn Water?

De Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000/60/EG) is een Europees kader dat ervoor zorgt dat grond- en oppervlaktewater duurzaam beschermd wordt voor toekomstige generaties. Naast ecologische en chemische doelen, stelt de KRW ook doelen voor water dat gebruikt wordt voor menselijke consumptie (Artikel 7). Deze doelen zijn gericht op het behouden van de huidige drinkwaterkwaliteit, het voorkomen van verslechtering en het verbeteren van de waterkwaliteit om de zuiveringsinspanning op termijn te verminderen.

Verslag werkbezoek productiebedrijf Vitens

Belangenorganisatie van de drinkwaterbedrijven, Vewin, is betrokken bij het naleven van de Kader Richtlijn Water-richtlijnen en de inzet om deze aan te scherpen. Voor Vitens geldt dat hoe schoner het water is, hoe eenvoudiger het is om schoon drinkwater te leveren. Wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Aan de andere kant begrijpen we ook dat menselijk handelen zorgt voor het toevoegen van (soms ongewenste) stoffen. Of dit stoffen zijn die überhaupt niet in het water terecht mogen of moeten komen, is aan de politiek en overheden om te bepalen.

Wat is de verhouding zakelijke klanten en huishoudens?

80% van het drinkwaterverbruik wordt gebruikt door huishoudens, 20% door de zakelijke klant. Vitens heeft een aansluitverplichting zodat veilig en gezond drinkwater geleverd wordt aan huishoudens en zakelijke klanten. Door de tekorten wordt er gekeken naar deze leveringsplicht. Met zakelijke klanten gaan we in gesprek of voor hun bedrijfsprocessen nog wel of geen levering noodzakelijk is. Er zijn veel productieprocessen (bv. voedingsindustrie en farmacie) die producten leveren die ook drinkwaterkwaliteit nodig hebben omdat mensen die producten nuttigen.

Wat moeten we als Provincie wel en niet doen de komende jaren?

Vitens werkt goed samen met de Provincie op dit vraagstuk. Wat van belang is:

- Voldoende bronnen hebben en houden. Daarbij spelen verschillende belangen die invloed hebben op een bron maar drinkwater is van levensbelang voor iedereen. De afweging van belangen, het operationaliseren van bronnen heeft effecten die soms maar deels zijn te mitigeren, is aan de politiek.
- Beschermen van bronnen tegen vervuiling. Hoe vuiler het water wordt, hoe duurder het wordt om schoon drinkwater tegen een laag tarief te bieden.
- Stimuleren van waterbesparing, bij bedrijven en huishoudens. Zo dempen dat de toename in de watervraag afneemt en we iets meer tijd hebben om nieuwe bronnen te operationaliseren.

Hoe kijkt Vitens naar de discussie rondom bestrijdingsmiddelen bij grondwaterbeschermingsgebieden bij bronnen?

Vitens begrijpt dat bestrijdingsmiddelen onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering van veel boeren. Dat doen ze om zekere inkomsten te krijgen uit hun landbouw. Echter zien we ook dat bestrijdingsmiddelen een effect hebben op het grondwater. De afweging van de belangen hierin is aan de politiek.

Vewin probeert op Europees niveau informatie mee te geven over het effect van bepaalde bestrijdingsmiddelen op drinkwaterbeschermingsgebieden. We zien echter nog niet dat het gebruik drastisch beperkt wordt.

Is de kwaliteit en kwantiteit van grondwater, water in spaarbekkens en oppervlaktewater hetzelfde?

De kwaliteit van oppervlaktewater is over het algemeen lager dan bij grondwater. Dat betekent dat we meer zuiveringsstappen nodig hebben (en daardoor meer energie en ruimte gebruiken) om water van de juiste kwaliteit te krijgen. Grondwater is van nature schoon en heeft daarom de voorkeur. Ook in de toekomst zal grondwater, om die reden, een groot deel van onze bron blijven.

Vitens onderzoekt daarnaast of we oppervlaktewater, zoals dat in het Ketelmeer, kunnen gaan inzetten voor drinkwater. Dit zijn grootschalige concepten. De exacte hoeveelheid liters water die dit oplevert, weten we nog niet. De locaties op een natuur-inclusieve wijze inrichten vergt doorrekening. Hoeveel water vasthouden is voldoende voor natuur én mens? Dit moet allemaal nog doorgerekend worden.

Vitens geeft aan dat ze verwacht dat de drinkwatervraag blijft stijgen. Betekent dit dat Vitens nieuwe bronnen moet blijven zoeken?

Vitens werkt met scenario's. Daarbij speelt economische groei, bevolkingsgroei, klimaatverandering en andere factoren een rol. Belangrijk is om in gedachten te houden dat als er een prognose wordt uitgegeven, het nog 10 tot 20 jaar duurt voordat we een nieuwe bron operationeel hebben.

Verslag werkbezoek productiebedrijf Vitens

Het traject van idee, naar zoekgebieden, vergunningverlening en het in werking hebben van een zuivering neemt veel tijd in beslag. Vooral nog is de lijn stijgende, en zijn de prognoses gebaseerd op het stoomscenario (hoge sociaal-economische groei en hoge uitstoot van broeikasgassen) van de deltasenario's.

Hoe kan het dat Vitens, maar ook Tennet, zo langzaam reageren als jullie met prognoses werken?

Tot 10 jaar geleden was Vitens enkel een beheerorganisatie. Het aanbod aan drinkwater was iets hoger dan de vraag en kwaliteit van het drinkwater was de belangrijkste uitdaging. Hierin is de laatste jaren een sterke kanteling gekomen. Niet alleen op het gebied van drinkwater, maar het hele watersysteem. We spreken nu zelfs van een watertransitie. Vitens wordt nu, naast de beheersorganisatie ook ingericht op het realiseren van nieuwe bronnen (ontwikkelorganisatie). Dit vergt veel tijd, capaciteit en kosten. Daarbij speelt ook het vraagstuk dat Vitens beperkt kan investeren in nieuwe projecten omdat de inkomsten door wetgeving beperkt zijn (zie ook eerdere vraag over financiering).

Daarbij speelt ook de infrastructuur een rol. Van oudsher kennen we een diversiteit aan transportleidingen die vanuit gemeentelijke drinkwaterbedrijven zijn aangelegd. Het grootste deel van de infrastructuur (zowel wegen, elektriciteit als water) is in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw bedacht en aangelegd. Maar we zien decennia later dat factoren aan het veranderen zijn, dat het anders moet. Daar zijn we nog niet op ingericht maar moeten we wel naartoe bewegen.

Heeft u nog vragen?

Aarzel dan niet om contact op te nemen met Lieke van der Sanden via e-mail lieke.vandersanden@vitens.nl.